

УДК 342.95

Євгеній Паніотів,

аспірант Міжнародного економіко-гуманітарного
університету імені академіка Степана Дем'яничука,
заступник начальника
Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва
Національної поліції України

ПРАВОВИЙ СТАТУС НАЦІОНАЛЬНОГО ЦЕНТРАЛЬНОГО БЮРО ІНТЕРПОЛУ В СТРУКТУРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Стаття присвячена аналізу адміністративно-правового статусу Національного центрального бюро Інтерполу у період після нещодавнього реформування Міністерства внутрішніх справ України та покладання функцій з виконання зобов'язань України в рамках членства Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерпол – на Національну поліцію України.

Ключові слова: НЦБ Інтерполу, Робочий апарат Укрбюро Інтерполу, Департамент Інтерполу та Європолу, Департамент міжнародного поліцейського співробітництва, Національна поліція, міжнародне правоохоронне співробітництво.

Постановка проблеми. Національне центральне бюро Інтерполу (далі – НЦБ Інтерполу) – це орган, який починаючи з 1993 року організовує міжнародне співробітництво правоохоронних органів України у питаннях протидії злочинності в рамках членства нашої країни в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерпол (далі – МОКП – Інтерпол). До 2015 року в межах співпраці з МОКП – Інтерпол від України як НЦБ Інтерполу виступало МВС України, у зв'язку з чим у МВС функціонував відповідний структурний підрозділ – Робочий апарат Укрбюро Інтерполу. Після утворення в 2015 році Національної поліції України Робочий апарат Укрбюро Інтерполу був включений до структури центрального органу управління Національної поліції України та протягом наступних трьох років, уже в структурі Національної поліції України, був двічі реформований. Відповідно, відбувалися зміни в нормативних адміністративно-правових актах, що регламентують його діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми. Питанням правового статусу суб'єктів адміністративно-правових відносин приділяється неабияка увага в юридичній літературі. У свою чергу, діяльність НЦБ Інтерполу завжди викликала неабиякий інтерес у науковців правників, що представляють різні галузі права, у тому числі міжнародне, адміністративне, кримінально-процесуальне, а також здійснюють дослідження у галузі криміналістики та оперативно-розшукової діяльності. Відповідно, перелік таких

вчених є доволі широким, серед них, зокрема: В. А. Бабич, О. М. Бандурка, Я. М. Бельсон, П. Д. Біленчук, І. П. Блищенко, С. В. Бородін, В. М. Волженкіна, О. І. Виногорова, Л. Н. Галенська, Є. А. Говійко, В. П. Зімін, Г. В. Ігнатенко, І. І. Карпец, О. Н. Карпов, М. О. Корнієнко, В. Н. Кудрявцев, В. С. Кузьмічов, О. В. Культенко, О. І. Леженіна, Є. Г. Ляхов, В. В. Меркушин, В. С. Овчинський, В. П. Панов, Г. І. Прокопенко, С. Т. Пунь, К. С. Родіонов, В. І. Самарін, В. Б. Смелік, В. Ш. Табалдієва, Л. Д. Тимченко та інші. Тим не менш стрімке реформування, що відбувалось і продовжує зараз відбуватись у Національній поліції у питаннях організації міжнародного співробітництва, спричинило значні зміни в адміністративно-правовому регулюванні діяльності НЦБ Інтерполу та в його правовому статусі.

Мета даної статті – дослідити правовий статус НЦБ Інтерполу на сучасному етапі реформування Національної поліції України.

Виклад основного матеріалу. Ю. С. Шемшученко та Н. М. Пархоменко визначають правовий статус як сукупність прав і обов'язків фізичних та юридичних осіб [1, с. 717]. Н. М. Мужикова так визначає поняття «правовий статус»: це юридична категорія, що за допомогою застосування наукових підходів дослідження відображає сутність і зміст правового становища того чи іншого державного органу [2, с. 9]. В. Б. Авер'янов та О. А. Задихайло зазначають, що структурні підрозділи органів державної влади також є суб'єктами адмі-

ністративно-правових відносин [4, с. 63] [5, с. 184-185] і, відповідно, як суб'єкти адміністративно-правових відносин можуть мати певні права та обов'язки у сфері державного управління, сформульовані в адміністративно-правових нормах, і можуть вступати в адміністративно-правові відносини [4, с. 62]. В. Я. Малиновський розглядає поняття «правовий статус» як багатоелементну категорію, що складається з таких основних елементів: завдання та цілі; компетенція, відповідальність, порядок формування та процедури діяльності цих органів [3, с. 378]. Ю. О. Тихомиров не застосовує поняття «правовий статус», проте говорить про «компетенцію органів виконавчої влади», яку визначає як покладений у законний спосіб на уповноваженого суб'єкта обсяг публічних справ. До елементів компетенції він відносить: нормативно поставлені цілі; предмети відання як юридично визначені сфери і об'єкти впливу; владні повноваження як гарантовану законом міру прийняття рішень і вчинення дій [6, с. 188]. Стосовно повноважень зауважимо, що, на думку Ю. О. Тихомирова, публічна сфера передбачає поєднання прав і обов'язків у формулу «повноваження» як правообов'язку, який не можна не реалізувати в публічних інтересах [6, с. 189].

В основному погоджуючись із вищевикладеними науковими висновками щодо теоретичного поняття адміністративно-правового статусу, розглянемо адміністративно-правовий статус НЦБ Інтерполу. Для цього ми пропонуємо взяти за основу такі елементи: перший – порядок утворення НЦБ Інтерполу, його місце в системі органів державної влади, підпорядкованість;

другий – компетенція НЦБ Інтерполу, що включає нормативно визначені його завдання (або цілі), а також повноваження.

Розглядаючи питання правового статусу НЦБ Інтерполу, ми не можемо не відзначити, що з моменту його створення у 1993 році адміністративно-правове регулювання діяльності цього підрозділу, зокрема, в частині визначення його правового статусу зазнавало певних змін. Особливо це стосується останніх років, зокрема періоду після 2014 року, коли активно здійснювалась реформа органів та підрозділів системи Міністерства внутрішніх справ та була створена Національна поліція України. Розглянемо вказане питання докладніше у тому числі в історичному контексті.

НЦБ Інтерполу було створене Постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.1993 № 220 [7]. Згідно з редакцією цієї постанови 1993 року «Міністерство внутрішніх справ України виступає як Національне

центральне бюро Інтерполу, і для цього в його структурі утворюється «робочий апарат Бюро». Пунктом 2 указаної постанови також затверджувалось Положення про Національне центральне бюро Інтерполу. Відповідь на питання про місце НЦБ Інтерполу в структурі апарату МВС містилася в абзаці 5 пункту 1 вищевказаної постанови, де йшлося про статус «керівника робочого апарату Бюро», зокрема про те, що він «за граничним спеціальним званням, дисциплінарними правами і умовами оплати праці прирівнюється до начальника головного управління Міністерства внутрішніх справ».

Після реформування МВС місце НЦБ Інтерполу в системі органів виконавчої влади змінилось, оскільки НЦБ Інтерполу увійшло до складу Національної поліції України.

Так, відповідно до підпункту 32) пункту 4 Положення про Національну поліцію, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877, Національна поліція здійснює представництво та забезпечує виконання зобов'язань України в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі» [8].

Пізніше Урядом була прийнята Постанова від 13.12.2017 № 968 [9], згідно з якою були внесені відповідні зміни до вищевказаної Постанови Кабінету Міністрів України від 25.03.1993 № 220 [7]. Тепер, згідно з новою редакцією Постанови Кабінету Міністрів України від 25.03.1993 № 220, зокрема відповідно до абзацу третього пункту 1, саме Національна поліція виступає як Національне центральне бюро Інтерполу, а відповідно до абзацу п'ятого пункту 1 «начальник робочого апарату Бюро за дисциплінарними правами прирівнюється до начальника департаменту апарату центрального органу управління Національної поліції» [7].

Крім того, Постановою Кабінету Міністрів України від 06.12.2017 № 922 [10] були внесені зміни до пункту 3 переліку центральних органів виконавчої влади, інших державних органів, відповідальних за виконання зобов'язань, що випливають із членства України в міжнародних організаціях, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2002 р. № 1371 «Про порядок участі центральних органів виконавчої влади у діяльності міжнародних організацій, членом яких є Україна», що визначили Національну поліцію основним відповідальним центральним органом виконавчої влади України за виконання зобов'язань, що випливають із членства України в МОКП – Інтерпол [11].

Таким чином, виходячи із членства нашої держави в МОКП – Інтерпол, рішення

про утворення НЦБ Інтерполу приймається Кабінетом Міністрів України, що визначає центральний орган виконавчої влади, який виконуватиме зобов'язання України як члена цієї Організації. Натепер таким ЦОВВ є Національна поліція України.

У свою чергу, визначення структурного підрозділу, що безпосередньо виконуватиме завдання і функції НЦБ Інтерполу, належить до повноважень Голови Національної поліції. Так, згідно з пунктом 10 частини 1 статті 22 Закону України «Про Національну поліцію» керівник поліції затверджує положення про самостійні структурні підрозділи апарату поліції [12]. Відповідно до підпункту 28) пункту 11 Положення про Національну поліцію, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2015 року № 877 [8], Голова Національної поліції затверджує штатний розпис (штат) центрального органу управління Національної поліції, а відповідно до підпункту 8) пункту 11 цього ж Положення – затверджує положення про структурні підрозділи центрального органу управління Національної поліції [8].

Як вже зазначалося вище, з часу створення національного підрозділу Інтерполу в Україні у 1993 році його назва в організаційно-штатних структурах МВС декілька разів змінювалась. Такими назвами зокрема були «Робочий апарат НЦБ Інтерполу», «Укрбюро Інтерполу», «робочий апарат Укрбюро Інтерполу» та ін.

У 2017 році, вже в структурі Національної поліції України, наказом Національної поліції від 26.04.2017 № 64 «Про затвердження штату апарату Національної поліції» Робочий апарат Укрбюро Інтерполу був реорганізований в Департамент Інтерполу та Європолу Національної поліції України [13]. У цьому ж 2017 році був утворений Департамент міжнародного поліцейського співробітництва (далі – ДМПС) на базі ліквідованих Департаменту Інтерполу та Європолу й Управління міжнародного співробітництва Національної поліції України.

НЦБ Інтерполу підпорядковується Голові Національної поліції, що впливає зі змісту Положення про Національну поліцію, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2015 року № 877, зокрема підпункту 1) пункту 11, згідно з яким Голова очолює Національну поліцію та здійснює керівництво її діяльністю [8].

Другим елементом правового статусу НЦБ Інтерполу, як нами зазначалось вище, є його компетенція, що включає нормативно визначені завдання (або цілі), а також повноваження, що включають права і обов'язки.

Основним завданням, або ціллю, НЦБ Інтерполу, на наш погляд, є безпосереднє представництво та забезпечення виконання зобов'язань України в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі, що визначено у підпункті 32) пункту 4 Положення про Національну поліцію, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877 [8].

Повноваження НЦБ Інтерполу охоплюють комплекс усіх питань, пов'язаних зі співробітництвом України та Інтерполу, які, зокрема, детально викладені в Положенні про Департамент міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції України, затвердженому наказом Національної поліції України від 06.02.2018 № 111 [14]. Так, відповідно до пункту 1 розділу II цього Положення, ДМПС є структурним підрозділом апарату центрального органу управління поліції, який забезпечує планування, організацію, взаємодію та координацію дій структурних підрозділів апарату Національної поліції України, територіальних та міжрегіональних територіальних органів поліції та інших органів державної влади України щодо здійснення міжнародного співробітництва з компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями з питань, що належать до компетенції поліції, Інтерполу та Європолу, а також реалізацію повноважень щодо здійснення представництва та забезпечення виконання зобов'язань України в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі та Європейському поліцейському офісі (Європолі), повноважень Національної поліції України як Національного центрального бюро Інтерполу та Національного контактного пункту Європолу в Україні [14].

Серед завдань ДМПС, визначених у розділі II Положення, – забезпечення представництва України в Інтерполі та Європолі, а також координація, організація та забезпечення співробітництва органів та підрозділів поліції, інших державних органів України з компетентними органами іноземних держав у сфері протидії злочинності з використанням можливостей Інтерполу, Європолу, інших міжнародних організацій та структур, з якими співпрацює Національна поліція України (пункти 3 і 4 розділу II) [14].

У розділі III Положення про ДМПС визначені функції підрозділу, пов'язані з виконанням зобов'язань України в МОКП – Інтерпол, у тому числі з організації співробітництва правоохоронних органів України та іноземних держав з використанням можливостей цієї організації. У пункті 22 окремо зазначається, що ДМПС виконує функції НЦБ Інтерполу.

Водночас, ґрунтуючись на класифікації повноважень, запропонованій Ю. О. Тихомировим [6, с. 189], на нашу думку, можна виділити такі основні повноваження НЦБ Інтерполу:

– організація та координація міжнародного співробітництва правоохоронних органів України з використанням можливостей МОКП – Інтерполу на підставі адміністративно-правових нормативних актів, а також актів МОКП – Інтерпол;

– здійснення управління та контролю за сферою міжнародного співробітництва правоохоронних органів України відповідно до адміністративно-правових нормативних актів, а також актів МОКП – Інтерпол;

– визначення на підставі актів МОКП – Інтерполу адміністративно-правових процедур співробітництва правоохоронних органів України з НЦБ Інтерполу як органом МОКП – Інтерполу, у тому числі розроблення адміністративно-правових нормативних актів, що регламентують порядок такого співробітництва;

– встановлення заборон та обмежень щодо міжнародного співробітництва з використанням можливостей МОКП – Інтерпол у конкретних справах чи питаннях відповідно до адміністративно-правових нормативних актів України, а також актів МОКП – Інтерпол.

Висновки.

Таким чином, сьогодні у взаємовідносинах України та МОКП – Інтерполу саме Національна поліція виступає як Національне центральне бюро Інтерполу. При цьому робочим апаратом НЦБ Інтерполу в структурі Національної поліції є Департамент міжнародного поліцейського співробітництва, повноваження і компетенція якого щодо організації співробітництва правоохоронних органів України з МОКП – Інтерпол регламентовані в нормативних адміністративно-правових актах, що регламентують діяльність Національної поліції та безпосередньо діяльність цього Департаменту, зокрема в актах Кабінету Міністрів України та відомчих нормативних документах. До цього можна додати, що нині Національною поліцією спільно з іншими центральними органами виконавчої влади опрацьовується питання щодо доцільності регламентації на законодавчому рівні правового статусу Національної поліції як Національного центрального бюро Інтерполу у взаємовідносинах України та МОКП – Інтерпол.

Список використаних джерел:

1. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. К.: Вид-во «Юридична думка», 2012. 1020 с.
2. Мужикова Н.М. Органи виконавчої влади в Україні: правовий статус. Сіверський інститут регіональних досліджень / ред. кол.: В.М. Бойко (голова ред.) [та ін.]. Чернігів : Сіверський центр післядипломної освіти, 2013. 100 с.
3. Малиновський В.Я. Державне управління: навчальний. К.: Атіка, 2003. 576 с.
4. Задохайло О.А. Адміністративне право України (Загальна частина): навч. посіб. Х.: Право, 2016. 298 с.
5. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник : у 2-х томах. Т. 1. Загальна частина / ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). К.: Юрид. думка, 2004. 584 с.
6. Тихомиров Ю.А. Адміністративне право і процес : Полный курс. М. : [Тихомиров], 2005. 696 с.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.1993 № 220 «Про Національне центральне бюро Інтерполу». Збірник постанов Кабінету Міністрів України. 1994. № 2. С. 114.
8. Положення про Національну поліцію, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2015 року № 877. Урядовий кур'єр від 06.11.2015 № 207.
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 № 968 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 25 березня 1993 р. № 220». Урядовий кур'єр від 16.12.2017 № 238.
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 06.12.2017 № 922 «Про внесення зміни до пункту 3 переліку центральних органів виконавчої влади, інших державних органів, відповідальних за виконання зобов'язань, що впливають із членства України в міжнародних організаціях». Урядовий кур'єр від 12.12.2017 № 234.
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2002 р. № 1371 «Про порядок участі центральних органів виконавчої влади у діяльності міжнародних організацій, членом яких є Україна». Офіційний вісник України від 04.10.2002. № 38. С. 36. Стаття 1776.
12. Закон України «Про Національну поліцію». Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 40-41. Ст. 379.
13. Наказ Національної поліції України від 26.01.2017 № 64 «Про затвердження штату апарату Національної поліції».
14. Положення про Департамент міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції України, затверджене наказом Національної поліції України від 06.02.2018 № 111.

Стаття посвячена аналізу адміністративно-правового статусу Національного центрального бюро Інтерпола в період після недавнього реформування Міністерства внутрішніх дел і возложення функцій по исполнению обязательств України в рамках членства в Международной организации уголовной полиции – Интерпол – на Национальную полицию Украины.

Ключевые слова: НЦБ Интерпола, Рабочий аппарат Укрбюро Интерпола, Департамент Интерпола и Европола, Департамент международного полицейского сотрудничества, Национальная полиция, международное правоохранительное сотрудничество.

The article is devoted to analysis of administrative legal status of INTERPOL National Central Bureau in period after reforms, which recently had place in Ministry of Internal Affairs and further authorization of National police of Ukraine to execute obligations of Ukraine in the framework of membership in International Criminal Police Organization (I.C.P.O. – INTERPOL).

Key words: NCB INTERPOL, Department of Interpol and Europol, National Police, Department of International Police Cooperation, international law-enforcement cooperation.

